

Hoe motiveer ik mijn leerlingen om te leren (3)

Op zoek naar de sterkere prikkel die leerlingen kan motiveren deel te nemen aan het leerproces. Dat is het uitgangspunt voor het schrijven van deze serie artikelen waarin getracht wordt de recente inzichten op het gebied van het hersenonderzoek, verhaald door Prof. Jelle Jolles c.s., te vertalen naar de concrete onderwijspraktijk van coachen en begeleiden.

Uit dit hersenonderzoek blijkt dat delen van de hersenen van jongeren nog lang niet uitgerijpt zijn voor het maken van de keuzes en het opbrengen van de leerdiscipline op het moment dat het huidige onderwijs dat wel van hen vraagt.

Uit ditzelfde onderzoek blijkt ook hoe verschillend in tijd de hersenen van jongens en meisjes zich ontwikkelen terwijl daar in het onderwijs weinig rekening meegehouden wordt.

Daarnaast hebben we gezien dat er anno 2008 zoveel meer impulsen (prikkel) op jongeren afkomen, terwijl zij daar (nog) geen weerstand aan kunnen bieden, dat we geconcludeerd hebben dat het onderwijs op zoek moet gaan naar de sterkere prikkel. Dat betekent dus o.m. dat het onderwijs moet opboksen tegen de verleidingen van internet en het willen aansluiten bij peergroepen. Wat een uitdaging! Jongeren zijn zó verschillend. We zullen dus meerdere prikkels moeten onderzoeken.

In de eerste twee artikelen van deze serie zijn we ingegaan op het belang van de betekenisvolle relatie met de leerkrachten en de groepsleden en daarmee op het belang van het beïnvloeden van het groepsproces.

In dit derde en afsluitende artikel gaan we dicht naar de onderwijsinhoud en hoe didactische en stofinhoudelijke keuzes voor een sterkere motivatieprikkel kunnen zorgen.

Jolles en het maken van keuzes.

Een mooi artikel in het NRC Handelsblad van 28 december j.l.: "Waarom zijn meisjes slimmer dan jongens?" De conclusie van dit artikel is anders dan je op grond van de titel zou verwachten.

Jongens zijn niet minder slim dan meisjes maar de vernieuwingen van het onderwijs van de laatste twintig jaar bevoordelen meisjes. In het artikel komt wederom neuropsycholoog Jolles aan het woord:

Meisjes verwerken informatie op een andere manier dan jongens. Daarbij komt nog dat de ontwikkeling en rijping van jongenshersenen trager verloopt; daardoor blijven zij ondermeer langer speels.

Meisjes kiezen bv. eerder voor talen omdat hun taalvaardigheid op jongere leeftijd tot rijping komt dan bij jongens. Dat betekent dus niet dat jongens minder talig zijn; ze zijn het **nog** niet. Maar op het moment dat in het huidige onderwijs belangrijke keuzes gemaakt moeten worden, zien we dus meer meisjes talenpakketten kiezen en jongens kiezen meer de exacte vakken. Voor de exacte vakken geldt namelijk precies het omgekeerde. Op termijn kunnen jongens en meisjes hetzelfde presteren zowel op het gebied van talen als op het gebied van de exacte vakken. Omdat de keuzes voor vakkenpakketten en loopbaan echter al eerder gemaakt moeten worden, kan van de ingeslagen route vaak niet meer afgeweken worden.

Voorts concludeert Jolles dat het onderwijsaanbod zelf ook taliger en verbaler is geworden. Jongens zijn daar dus nog niet goed in. Die worden te weinig uitgedaagd op hun interesses en vaardigheden. De meisjes zijn op dat moment in het voordeel.

Dit hele gebied vergt meer onderzoek, zo zijn de conclusies van de wetenschap. Het klinkt echter allemaal zo logisch. Het onderwijs hoeft volgens mij niet op de uitkomsten van dat onderzoek te wachten. We kunnen (en in veel opzichten zijn we dat al) aan de slag.

Gevolgen voor handelen in het onderwijs.

Terug naar de onderwijspraktijk. Wat mij opvalt in onze trainingen is dat docenten een grote interesse tonen voor andere didactische werkvormen, theorie van meervoudige intelligentie, omgaan met verschillen vanuit Human dynamics of TA, betekenisvol maken van opdrachten enz. maar zich in de uitvoering hiervan laten weerhouden door de gebruikte lesmethode op school en de afspraken vanuit de vaksecties.

We ontnemen onszelf en onze leerlingen daarmee kansen om het anders te doen. Van bovenaf opgelegd zijn onze enige richtlijnen de eindtermen en eindexameneisen. Het pad naar die eindstreep mogen we zelf uitstippelen.

De docent die professional is, zal de lesmethode als inspiratiebron gebruiken en met het leerdoel voor ogen zelf leerlinggericht aan de slag gaan.

De docent die het bovenstaande geheel goed tot zich neemt, zal zich afvragen op welke manier hij inzicht kan krijgen in leerprestaties van de leerlingen zonder dat dat nu perse op papier of mondeling getoond moet worden.

Ik pleit voor meer invloed van leerlingen door het laten maken van eigen keuzes en het meer rechtdoen aan de verschillen in ontwikkeling van leerlingen. Aan het werk dus, maar hoe?

Omgaan met verschillen: er valt iets te kiezen!

De lesstof is niet altijd zo leuk dat leerlingen daarvoor van nature gemotiveerd zijn. Dat is nooit anders geweest. Het is ook een farce te denken dat 25 pubers van 15 jaar allemaal op dinsdag het 3^e lesuur zin hebben in bv. biologie. De docent wil de stof overdragen. Denkend aan verschillen in hoe leerlingen zijn en hoe verschillend zij leren, rijst nogmaals de vraag maar hoe doe je dat dan?

In mijn werk heb ik veel lessen van collega's bijgewoond en er vele malen meer zelf gegeven. Ook heb ik met veel klankbordgroepen van leerlingen en ouders gepraat over onderwijs.

Ik raak er steeds meer van overtuigd dat een zo optimaal mogelijke vorm van onderwijs een mix is van de oude vormen en de die van wat wij noemen "het nieuwe leren". Dé beste onderwijsvorm bestaat niet omdat dé leerling niet bestaat. De docent dient naast vakkennis te beschikken over kennis van leerstijlen en hij dient vaardig te zijn in het toepassen van vele werkvormen. Ik ga nu even voorbij aan de kennis van groepsveiligheid en het leggen van relatie zoals dat in de vorige twee artikelen is besproken.

Klankbordgroep

Ik sprak onlangs in een klankbordgroep met een groep leerlingen over leren. Het waren leerlingen uit het VMBO en het HAVO/VWO. Ik had aan hen twee vragen voorgelegd. Wanneer is school leuk en wanneer gaat leren goed? Beleef mee welk gesprek ontstond n.a.v. de tweede vraag over wanneer leren goed gaat.

Leerling Marianne (15) stak gelijk van wal." Als de leraar een beetje een aardige vent is, zoals bv Janssen van Engels, dan hangt er een goede sfeer. Hij heeft ook altijd leuke voorbeelden. Je doet dan vanzelf mee" Pim vindt dat een leraar pas goed lesgeeft, als hij vertelt wat hij gaat doen en wat hij van je verwacht en dat hij bereid is goed uit te leggen. In groepjes werken vindt Pim niet fijn. Ook hij noemt een naam van een leraar, Verheul, waarop Marianne zegt: "Jakkies die lessen van die Verheul zijn altijd zo saai." Pim bestrijdt dat: je leert bij hem tenminste wat. Aan de hand van namen van docenten ontstaat een discussie over wanneer een les leerzaam is en toch ook gezellig. Ze kunnen het niet met elkaar eens worden. Duidelijk worden de grote verschillen in behoefte aan informatieverstrekking en werkvormen. Dan vertellen ze over een project met presentaties waar ook de ouders mochten komen. Hoewel de leerlingen er geen cijfer voor hadden gekregen, hadden ze het geweldig gevonden. Ze hadden wel zelf

onderwerpen mogen kiezen. Iets zelf mogen kiezen: dat bleek belangrijk. Er waren video-films gemaakt, maquettes, kranten maar ook samenvattingen en posterpresentaties.

Ook Pim had dat project wel leuk gevonden omdat hij zelf verantwoordelijk was geweest voor een onderdeel waar hij zelfstandig aan had kunnen werken.

Omdat er van dit klankbordgesprek een verslagje gemaakt moest worden, ging Ingrid na een tijdje samenvatten wat ze gehoord had. Ze las het volgende op:

Leraren kunnen er voor zorgen dat leren goed gaat als ze

1. aardig zijn en echt belangstelling voor je tonen
2. ze zorgen dat leerlingen iets te kiezen hebben zowel w.b. werkvormen als inhoud
3. duidelijk zijn in hun instructie en wat ze van je verwachten
4. lesgeven afwisselen met activiteiten waarbij samengewerkt mag worden
5. ook inzet belonen en niet alleen resultaten (m.a.w. ook zien wat goed gaat en niet alleen benoemen wat er fout is)
6. je het gevoel geven dat je best wat kan en dat het goed komt.

Deze puntsgewijze samenvatting kreeg van iedereen de goedkeuring. "Lesgeven valt niet mee," concludeerden ze. "Leraren moeten wel blijven controleren of je werkt en je ertoe uitdagen."

Wat ik leuk vond om te horen was, dat ze mild waren over de "klassieke" docent. Als de docent wiskunde frontaal wilde lesgeven en de docent geschiedenis veel verhalen vertelde, was dat best leuk als er in de lessen om heen, dan weer andere, gevarieerdere lessen waren gepland. Afwisseling was belangrijk. "Het is voor leraren moeilijk het voor iedereen goed te doen," zei Ingrid, "omdat wij zo heel verschillend zijn. Het probleem voor ons is dat er zoveel leraren op dezelfde manier lesgeven en dat maakt de lessen zo saai."

Conclusie

Hersenswetenschappers zijn hard aan het werk. Er vindt veel nuttig onderzoek plaats. Hun bevindingen sluiten naadloos aan wat wij in de klas zien. Het is interessant om het goed te volgen. Het is jammer dat in ons huidige schoolsysteem leerlingen zo vroeg belangrijke keuzes moeten maken waartoe ze nog niet in staat zijn. Niet qua verantwoord kiezen, niet qua hersenrijping.

Hoe het onderwijs moet reageren op de bevindingen van Jolles zal wellicht nog duidelijker worden naarmate er meer bekend wordt. Voorlopig kan ik de conclusies niet beter verwoorden dan de leerlingen van de klankbordgroep in het bovenstaande gesprek. De school neemt in het leven van leerlingen nog steeds een hele belangrijke plaats in. Anders dan vroeger moeten we opboksen tegen prikkels als internet en sms.

Onderwijs afstemmen op de leerling van nu is goed kijken naar de verschillen tussen leerlingen en waar dat kan het aanbod van de lesstof variëren. Niet alleen klassikale instructie, dat is duidelijk, maar zeker ook niet alleen leerpleinen met 60 leerlingen die geacht worden zelfstandig te werken. Dat lukt velen eenvoudigweg nog niet, omdat hun hersenen daartoe nog niet voldoende ontwikkeld zijn. Een inspirerende docent, die uitdaagt, persoonlijke belangstelling toont en dus snapt dat je je niet kunt concentreren als er thuis problemen zijn, die moeite doet de lesstof over te brengen, die leerlingen leuk vindt en een inspirerende leeromgeving weet te creëren: zo'n docent wordt door de jaren heen genoemd als inspiratiebron. Weet u nog welke docent u het best vond? En.. kunt u het eens zijn met wat de leerlingen in dit verhaal vertellen?

Maya Bakker, co-auteur van het Handboek voor elke mentor, geeft trainingen op het gebied van mentoraat en coaching voor Salto in Harderwijk en OrthoConsult in Esch.

info@mb-salto.nl